

Bastiaan Brink

Sporen naar de horizon

EEN REIS ROND DE WERELD

www.uitgeverijelmar.nl

Colofon

Sporen naar de horizon – Een reis rond de wereld is een uitgave van

Uitgeverij Elmar b.v., Delft – 2015

© 2015 Bastiaan Brink

© Foto's: Bastiaan Brink en Ireen Kurvers

ISBN 978 90389 24847

NUR 508

Muziek is, anders dan taal, geen uitdrukking 'voor iets', maar een uitdrukking 'van iets'. Hierin herkennen we onder meer de gedachte [...] dat onze intuïtie tot het wezen van de dingen kan doordringen, terwijl de abstracte constructies van de taal meestal aan de buitenkant ervan blijven steken.

Joke Hermsen, *Stil de tijd, Pleidooi voor een langzame toekomst* (2009)

Inhoud

WOORD VOORAF	9
NEPAL	
1 De kleine piramide – Everest	17
2 Jungle Book – Chitwan	29
3 Land van de sneeuwluipaard – Dolpo	41
BEIJING	
4 <i>Transit</i>	53
MONGOLIË	
5 Sporen naar de horizon – Gobiwoestijn	71
6 Nomaden in de verte – Steppe	83
JAPAN	
7 Wensbogen en jammerklachten – Kyoto I	95
8 Echte perfectie is nooit helemaal perfect – Kyoto II	105
9 Zitten op Japans mos – Omachi	117
NIEUW-ZEELAND	
10 Zandvliegen in het paradijs – Fiordland	129
11 Dolfijnen voor de boeg – Akaroa	143
12 Sam Gewissies – Doemberg	157
Fiji	
13 <i>Interludium</i>	167
PERU – CHILI	
14 De wereld een lijnenspel – Nazca	175
15 Maagdelijke avonturen – Arequipa	187
16 Planeet aarde – Atacama	201

	BOLIVIA – PERU	
17	De stenen boom – Altiplano	215
18	De berg die mensen eet – Potosi	227
19	De verloren stad – Machu Picchu	237
20	Sjamanisme in de nacht – Huancabamba	249
	NEW YORK	
21	<i>Epiloog</i>	263

Woord vooraf

In de tijd dat ik als pianist concerten gaf, streefde ik altijd naar momenten van verhoogd bewustzijn. Het waren zeldzame ogenblikken die ik niet kon afdwingen, maar als ze zich voordeden, voltrok zich een wonder. Het was dan alsof de slinger van het universum trager bewoog, de tijd werd opgerekt en de ervaring van zowel het publiek als van mijzelf zich intensiverde in het hier en nu. Nadien was het iedere keer een gebeurtenis van grote schoonheid, omgeven met een sfeer die zich moeilijk laat uitdrukken.

Toen ik vanwege een neurologische aandoening mijn activiteiten als pianist moest onderbreken, groeide in mij het verlangen naar deze momenten van intensieve beleving. Omdat deze momenten niet voorbehouden zijn aan de kunsten, maar zich op allerlei plekken en in verschillende situaties kunnen voordoen, trok ik de wijde wereld in. Ik koos voor een wereldreis waarin ik een aantal landen en locaties, die al lang op mijn verlanglijst stonden, verenigde en aaneenreeg tot de reis van mijn dromen. De reis duurde een jaar en ik keerde terug met eenentwintig ervaringen waarin zo'n moment van verhoogd bewustzijn zich voordeed.

In dit boek heb ik die ervaringen verwerkt in verhalen met ieder een tijdsbestek van enkele dagen. De momenten zelf zijn zeldzaam en van korte duur – het grootste gedeelte van de verhalen gaat over de weg ernaartoe of ervandaan. Voor mijzelf was dit boek een poging om uit te vinden in hoeverre het medium taal in staat is om schoonheid en intense ervaringen te vangen in woorden. Niet door deze ervaringen expliciet te benoemen, maar door het verscherpte waarnemingsvermogen tijdens deze momenten zo tot uitdrukking te brengen dat de lezer het gevoel krijgt het zelf mee te maken. Daarbij heb ik geprobeerd een balans te vinden tussen evocatie, persoonlijke beleving en achtergronden. Het is bedoeld voor iedereen

die zich wil laten verwonderen, een voorliefde heeft voor avontuur en benieuwd is naar wat zich achter de horizon bevindt.

Het boek laat zich niet zo makkelijk indelen binnen de huidige sjablonen voor reisliteratuur: de beperking tot een geografische regio, de keuze voor een apart vervoermiddel, het schrijven vanuit een thematisch perspectief, het treden in het voetspoor van een illustere voorganger, het na zoveel jaren terugkeren naar dezelfde plek, de zoektocht naar extremiteit (ver, hoog, afgelegen) of de thematisering van het eigen innerlijk. Niet omdat er iets mis is met deze sjablonen, maar omdat ik ze te beperkend vind voor het concept van een wereldreis.

Ik wilde trouw blijven aan een type reis waarover mensen vertellen als ze het hebben over hun wensdromen of wanneer ze terugkijken op de hoogtepunten van hun leven. Het soort reis dat behoort tot de favoriete gespreksonderwerpen en doorgaans kan rekenen op grote belangstelling. Dergelijke reizen zijn niet gebaat bij het keurslijf van een al te strak omlijnd uitgangspunt, ze vormen eerder een synthese waarin vrijelijk wordt geput uit bovenstaande invalshoeken. Ze overschrijden grenzen en hebben verschillende onderwerpen.

Een terugkerend thema in deze verhalen zijn de hierboven beschreven momenten van indringende beleving, maar het is niet het enige thema van het boek. Het gaat evenzeer over onherbergzame landschappen, over opmerkelijke culturele tradities en leefgewoonten, over mysterieuze oude beschavingen en zo nu en dan over een dier met bovennatuurlijke eigenschappen. Soms bevind ik me in een afgelegen streek die voldoet aan het sjabloon extreem, hoog of ver, maar met evenveel gemak reis ik af naar de culturele *hotspots* van het huidige toerisme om te ervaren waarom ze zo bijzonder zijn.

Een wereldreis is in feite een grillige lijn die zich vrij en ongebonden voortbeweegt over het aardoppervlak, gestuurd door de persoonlijke voorkeuren en interesses van de reiziger. In het gunstigste geval ontstaat er een intuïtief geheel, een soort kunstwerk, waarvan de samenhang ligt in de manier waarop de schrijver kijkt, luistert, ervaart, voelt en dit alles verwoordt.

Omdat de verhalen de reis weliswaar in chronologische volgorde beschrijven, maar in principe ook onafhankelijk van elkaar gelezen kunnen worden, geef ik hieronder een inhoudelijk overzicht zodat de selectief geïnteresseerde lezer zelf een keuze kan maken.

Het eerste hoofdstuk speelt zich af in Nepal, een land van geografische extremen, en staat in het teken van een avontuurlijke confrontatie met de wilde natuur.

Het verhaal *De kleine piramide* is een impressie van een voettocht naar Mount Everest: het verblijf in een dorpje dat zich bevindt op het scharnierpunt tussen traditie en moderniteit, de ontmoeting met een dier dat lijkt op de Yeti, de aanblik van Mount Everest in de vroege morgenstond en de bestijging van een pas in bittere vrieskou, wat resulteert in een levensgevaarlijke lawine. Het tweede verhaal, *Jungle Book*, is het verslag van een tocht door de jungle van Chitwan; een tocht die met goede moed begint, ongewapend op zoek naar de wilde dieren, maar waarin gaandeweg het besef doordringt dat we ons als mens in de natuur nauwelijks nog weten te handhaven. *Het land van de sneeuwluipaard* gaat over de vervulling van een lang gekoesterde droom: een expeditie naar het afgelegen Dolpo in het westen van Nepal. Een zware tocht die ons in de nabijheid brengt van de sneeuwluipaard, doet belanden in een dorpje dat is blijven steken in de Aziatische middeleeuwen en uiteindelijk leidt tot een confrontatie met een rood masker, een angstaanjagende manifestatie van de heilige en magiër Guru Rinpoche.

Het hoofdstuk Beijing *Transit* vormt samen met de hoofdstukken Fiji *Interludium* en New York *Epiloog* een overgangshoofdstuk. Deze hoofdstukken zijn iets anders van insteek en daarom heb ik ze in de inhoudsopgave cursief gemarkeerd. Beijing *Transit* beperkt zich tot één avond en één dag in deze metropool, voordat we verder reizen met de Trans-Mongolië Express, en doet een poging om de hilarische en – voor een reiziger – zo kenmerkende eerste indrukken van zo'n transitbezoek onder woorden te brengen.

Het derde hoofdstuk over Mongolië is iets beschouwelijker van aard. *Sporen naar de horizon* voert ons door het oerlandschap van de Mongoolse steppe naar de huilende kamelen en zingende zandduinen in het zuiden van de Gobiwoestijn, en probeert enige grip te

krijgen op de mysterieuze aantrekkingskracht van een horizon die nog leeg en onaangeraakt is. *Nomaden in de verte* is het verslag van een verblijf bij een nomadische familie die nog niet eerder met buitenlanders in aanraking kwam, en beschrijft de dagelijkse rituelen van een oervorm van het bestaan.

Het hoofdstuk over Japan begint met een tweeluik. Het eerste deel, *Wensbogen en jammerklachten*, neemt ons mee naar de Kiyomizudera tempel en het wensbogengebied van Fushimini-Inari en gaat over de fascinatie van Japanners voor wensrituelen, voorspellingen en kansspelen waarmee ze hun eigen lotsbeschikking proberen te beïnvloeden. Het tweede deel, *Echte perfectie is nooit helemaal perfect*, geeft aan de hand van een bezoek aan een Japanse tuin, een museum en een restaurant een beschrijving van de Japanse obsessie met controle, sturing en perfectie, en legt een verband met de ervaringen uit het eerste deel. Wat vooral duidelijk wordt in dit tweeluik is hoe ver de Japanse cultuur afstaat van de Westerse, iets wat bevestigd wordt in het laatste verhaal; *Zitten op Japans mos*. Hierin verblijven we een tijdje op een biologische boerderij en maken kennis met de kunst van het onkruid wieden, de basisgerechten van de Japanse keuken en het mijnenveld van sociale codes waarin de gemiddelde Japanner zich dagelijks beweegt. Aan het eind van het verblijf kom ik tot de slotsom dat de Japanse cultuur wijkt naarmate je dichterbij komt, wat achterblijft is een herinnering; een ongrijpbaar samengaan van vervreemdende en betoverende indrukken.

Na Japan verlaten we Azië en reizen door naar Nieuw-Zeeland. In het verhaal *Zandvliegen in het paradijs* komen we terecht in de bemoste wouden van Fiordland, met als climax de in mist gehulde fjord Milford Sound, en merken we hoe dit paradijs wordt bewaakt door zowel menselijke als dierlijke wachters. *Dolfijnen voor de boeg* begint in het door aardbevingen geteisterde Christchurch en leidt via een geschiedenisles over de Maori naar het uiterste puntje van Banks Peninsula, waar we zwemmen met dolfijnen. De les over de Maori leert dat Nieuw-Zeeland niet toebehoort aan de mens, maar aan de natuur en de dieren, en de betoverende ervaring tussen deze dieren geeft weer een handreiking voor de manier waarop de kwetsbare mens zich te midden van het natuurgeweld zou kunnen handhaven. *Sam Gewissies* gaat over mijn liefde voor de schrijver Tolkien,

die stamt uit een tijd ver voordat het boek 'The Lord of the Rings' door de film onderdeel werd van het collectieve geheugen, en vertelt over mijn eerste lezing, mijn beleving van de filmtrilogie en over de ontmoeting in de buurt van de Doemberg met Steve Reinsfield, de stunt-double van Sam Gewissies in de film.

Het hoofdstuk Fiji *Interludium* is weer een overgangshoofdstuk. In dit verhaal, dat zich afspeelt op een Atol in de Stille Oceaan, gebeurt vrijwel niets. Het is een rustpunt tijdens de reis om het geziene te verwerken en een plaats te geven. Liggend op een stretcher in de zon dwalen mijn gedachten af naar het leven dat ik leidde voor de reis en plaats ik de idee achter deze reis in een persoonlijk perspectief.

Dan maken we de oversteek naar Zuid-Amerika. *De wereld een lijnenspel* verhaalt over de mysterieuze Nazcalijnen in Peru en het gegeven dat er nog altijd geen sluitende verklaring is voor wat ze zouden kunnen betekenen. In *Maagdelijke avonturen* brengen we een bezoek aan het wonderschone Santa Catalina klooster bij avondlicht, terwijl ik daaraan voorafgaand een herinnering oproep uit mijn geheugen aan een erotisch avontuur dat ik beleefde in de jaren negentig toen ik als matroos aan wal ging in de havenstad van Lima. Het is een verhaal over de verleidingen van zowel het Dionysische als het Apollinische in het leven. *Planeet aarde* speelt te midden van de geiservelden, de onaardse landschappen en de sterrenhemel van de Atacamawoestijn in Noord-Chili, de droogste woestijn op aarde, en stelt vast dat de aarde qua aanblik niet onderdoet voor de planeten die we zien via een sterrenkijker.

De stenen boom, een tocht over de surrealistische hoogvlakte van Zuidwest-Bolivia, kan op een bepaalde manier gezien worden als de kroon op deze reis. Als ik het aan het begin van de inleiding heb over momenten van verhoogd bewustzijn, dan gaat het over zeldzame ogenblikken van schoonheid en beleving die altijd van korte duur zijn. De tocht over de hoogvlakte van Bolivia was een onafgebroken aaneenschakeling van dat soort momenten, waardoor we na afloop weer als een kind uit onze ogen keken en ons geloof hervonden in het bestaan van wonderen. Deze extatische gemoedstoestand raakt in *De berg die mensen eet* weer ontluisterd. Een afdaling in de zilvermijnen van Potosi, die begint als een avontuur, leidt gaandeweg tot

het besef dat de tragische omstandigheden die we daar aantreffen indirect het gevolg zijn van ons eigen imperialistische verleden. In *De verloren stad* bezoeken we de Inca-stad Machu Picchu in Peru, een van de bekendste toeristische trekpleisters ter wereld, om uit te vinden of deze archeologische vondst zijn naam eer aandoet. Gedurende ons verblijf van zonsopkomst tot zonsondergang ontdekken we dat de massale toeloop van het huidige toerisme ogenschijnlijk geen enkele invloed op de stad uitoefent en dat er zelfs nog ruimte lijkt voor onverklaarbare gebeurtenissen. *Sjamanisme in de nacht* is het relaas van een plek in het hoge noorden van Peru, waar we in het duister van de nacht onderworpen worden aan een sjamanistische ceremonie, met als doel ons te bevrijden van onze ziekten en demonen.

De *Epiloog* in New York voltrekt zich tijdens de jaarwisseling. Het is een zoektocht naar vuurwerk door de verschillende wijken van de stad, bij wijze van afsluiting van de reis, waarbij ik geleidelijk tot het besef kom dat mijn vooroordelen over deze stad niet kloppen, dat je voor een wereldreis de wereld niet over hoeft, en dat we, ondanks het feit dat we een dag erna terug zullen keren naar huis, eigenlijk al zijn gearriveerd.

Ik maakte de reis met Ireen Kurvers. Zonder Ireens gezelschap en inspirerende bijdragen had deze reis zijn huidige vorm niet gekregen, daarom is het boek aan haar opgedragen. Verder gaat mijn grote dank uit naar Gerjo Lambers voor zijn correcties en Marry van Zanten voor haar redactionele adviezen. Met veel genoegen denk ik terug aan onze bijeenkomsten en uitwisselingen. Lisette Thans dank ik voor haar betrokkenheid tijdens de reis, Joost Arends voor zijn oprechte belangstelling in het manuscript en Rob Rhemrev voor zijn verrassende gestes. Tot slot dank ik mijn ouders voor hun nimmer aflatende, toegewijde en liefdevolle ondersteuning.

Als musicus bewoog ik me doorgaans langs de uiterste grenzen van het tonale universum, een ontdekkingstocht die maar aan weinigen besteed was. Met dit boek hoop ik iets gemaakt te hebben dat de potentie in zich draagt onder een breder publiek weerklank te vinden. Immers, of het nu is door middel van een muzikale of geschreven

vertelling, er is niets mooiers dan gezamenlijk een reis te beginnen, een route uit te stippelen in het ongewisse en een wereld te ontdekken die achter de horizon ligt.